

Velkommen til Festningsløypa på Oscarsborg Festning

Vi ønsker deg velkommen til kulturminnet og naturperlen Oscarsborg. På dette kartet har vi avmerket steder du bør besøke. Følg kartet og bli kjent med Oscarsborg Festnings spennende historie!

Festningsløypen har en varighet på ca. 1,5 timer i vanlig gange. Vi ønsker deg en god tur og fine opplevelser.

1 HAVNEFORTET

Oscarsborg Festning ble påbegynt i 1845. Havnefortet var det første permanente forsvarsverket som sto ferdig. Fra 1847 måtte alle besøkende gjennom Havnefortet slik at man hadde personellmessig kontroll over festningen.

2 ØSTRE STRANDBATTERI

Østre strandbatteri ble bygget i 1848 for å kontrollere østre seilingsled. Bak kanonene ligger forsvarsgalleriet. Dette var siste skanse i forsvaret av Hovedfortet. Mulighetene til å forsvare seg i galleriet og nisjene opp mot Hovedfortet var begrenset. Gangen er buet for å gjøre det vanskeligere for fienden. Nisjene gir likevel minimalt med beskyttelse. Soldatene som ble stasjonert her var nok klar over sin situasjon.

3 HOVEDFORTET

Ved det tyske overfallet på Norge natt til 9. april 1940 skrev Oberst Eriksen seg inn i nasjonens historie. Ved å ta opp kampen med den tyske eskadren ble det skapt en forsinkelse som gjorde det mulig for Kongefamilien, Stortinget og Regjeringen å flykte. I timevis ble Oscarsborg Festning bombet av tyske fly. Sporene er fremdeles synlige på veggene. Her i borggården er det Oscarsborg Operaen setter opp flotte operaforestillinger for 1500 publikummere i august. Se mer informasjon på nettsidene om sommerens program.

Oscarsborg Museum har tilhold i fortet og viser festningsverkets rolle i forsvaret av hovedstaden fra midten av 1800-tallet og frem til nedleggelsen av festningen som operativ enhet.

Det er lagt stor vekt på hendelsene rundt 9. april 1940. Her finner du også Kystartillerimuseet, som viser Kystartilleriets framvekst og rolle i årene fra 1899 til i dag. Festningsmuseet arrangerer også guidede turer og tunnelsafari for de minste.

Nordre Kaholmen

Oscarsborg Gjestehavn

5 JETÉEN

Arbeidet med den 1500 meter lange undersjøiske muren startet i 1874. Muren går fra Hurum via Småskjær til Søndre Kaholmen, og sperrer vestre seil-led. Fyllmassene, som i det vesentlige består av steinblokker med opptil 2 tonn vekt, utgjør ca. 315.000 m³, og byggingen tok fire år (1874–1879). Massen ble fraktet på lektere fra Røyken. 50 meter av jetéen er nå fjernet for å legge til rette for fritidsbåter i vestre seilled.

6 VESTRE STRANDBRYGGE/KRANBRYGGE

Kaien ble bygget i 1862 for å ta i land ammunisjon. Herfra ble ammunisjonen fraktet gjennom en tunnel til Hovedbatteriets underjordiske magasiner. Her lå også festningens elektriske ferge som gikk i trafikk mellom Kaholmene, Håøya og Bergholmen. Brygga utgjør i dag Oscarsborg Festnings eneste nåværende dypvannskai og brukes til større båter. Det er her rutebåt fra Sætre i Hurum og Oslo/Aker Brygge legger til i sommerhalvåret. Kontakt oss for mer informasjon om fergetider.

7 VERKSTEDSMILJØ

Oscarsborg Festning var et levende samfunn med snekkere, smedere, murere og malere. Disse hadde kunnskap som var viktig for å vedlikeholde og bygge nytt. Bygningene og anleggene dokumenterer en kunnskap som er i ferd med å forsvinne. Alle bygninger og anlegg i Forsvaret – fra Havnefortet til flaggstangen – har et eget identifikasjonsnummer. Sifferet består av ti tall og forteller hvor objektet ligger og hvilken funksjon det har. Bygget er kun merket med de to siste sifrene. Vi har valgt å beholde nummereringen fordi den utgjør en del av historien til Oscarsborg Festning.

8 LATRINENE

Latrinene sto opprinnelig på baksiden av Kasernen. Her var 11 utedoer og pissoar. Bygningen ble flyttet til sin nåværende plassering i 1904.

9 SKOLEKASERNEN

Skolekasernen ble oppført i 1892/93 og hadde opprinnelig funksjon som mannskapskasernen. I en ny forsvarsordning i 1887 ble Artilleriets underoffiserskole på Akershus delt inn i en underoffiserskole for Feltartilleriet, og en for festnings- og bergartillerier. Sistnevnte ble flyttet til Oscarsborg. Behovet for innkvartering økte og en ny kasernen ble bygget. Den ble lagt i ly av fjellveggen for å være dekket mot beskytning. Skolekasernen rommer i dag konferanserom i 1. etasje mens 2. og 3. etasje skal istandsettes som kontorlokaler.

Plassen foran Skolekasernen ble brukt til øvelse og andre samlinger. Her var det oppstilling for soldatene, der kommandanten ga sin ordre og soldater mottok sin refs. I sommersesongen er kaserneplassen benyttet til konserter og et sted gjester kan oppsøke for informasjon om aktiviteter og fergetider hos våre sommervertter

10 RESTAURANT FORPLEINGEN

«Forpleiningen», som er den gamle messa, brukes i dag som restaurant. I lokaler hvor soldatene frem til 2002 inntok sine måltider, kan Oscarsborgs gjester nå både å la carte og selskapsservering i disse lokalene som har mye luft under taket. Hotellens resepsjon ligger også i dette bygget. Hotellens Spa ligger i Elevforlegningen. Her finner man fire behagelige behandlingsrom, relax-rom, saunaer, garderobes, stille rom og utendørs boblebad. 30 ulike behandlinger og meget dyktige spaterapeuter tilbys. Vi bruker vann i de fleste av våre behandlinger og nyter utsikten over havet hvor enn vi vender blikket.

I portrommet inn til hovedfortet er flere rom restaurert og istandsatt for ny virksomhet. Avistegnernes "Galleri Oscarsborg" er en god attest på at omstillingen fra militær til sivil virksomhet har skapt nytt liv på historisk grunn.

Restaurant Offisersmessa ligger i 2. etasje i hovedfortet og det er Oscarsborg Hotel & SPA som inviterer til kulinariske opplevelser for sine gjester, i fantastiske lokaler, her. Historien sitter i veggene og er med på å skape en ramme og en stemning i særklasse for både store og små markeringer. I samme etasje finner man også hotellets bar og salonger. I tredje etasje ligger Festsalen som tar inntil 130 personer til middag.

4 VESTRE STRANDBATTERI

Vestre strandbatteri ble bygget i 1848 og hadde ti kanoner for å kontrollere vestre seilled. Ved ferdigstillingen av Jetéen (se punkt 5) i 1878 ble vestre sund avstengt, og strandbatteriet var i stor grad overflødiggjort som forsvarsanlegg. Den overdekkede del av batteriet ble da omgjort til kraftstasjon for Oscarsborg Festnings såkalte «indre belysning», samt ladning av batteriene til festningens elektriske ferge. De fem sydligste kasemattene (rommene) ble innrettet til maskinrom, akkumulatorrom, verks ted og vannbasseng for lysanlegget i den innerste kasematten. Forsvarsgalleriet ble tatt i bruk som fyrrom og opplagsrom for kull. Senere ble det etablert sambandssentral, og på 1970-tallet lager for radioaktive isotoper i nordre del av batteriet. Batteriet er nå restaurert slik at publikum igjen kan oppleve dette spennende forsvarsanlegget. I motsetning til Østre strandbatteri, som er satt tilbake til opprinnelig stand, har vi her ønsket å vise anleggets ulike bruksperioder. Derfor har vi kun reparert skader og latt minner om tidligere funksjoner være synlige for besøkende. I 2009 planlegges et kunstprosjekt her med støtte fra DNB NOR. Velkommen til oppdagelsesferd!

11 FORTSPLASSEN

Fortsplassen har vært benyttet til eksersis og andre samlinger. I våre dager benyttes stedet også til større samlinger og konserter som «Fyrverkerikonserteren.» Her står i dag et minnesmerke over kystartillerister som gav sitt liv for Norges Frihet under krigen 1940 - 45 og en statue til minne over Oberst Birger Eriksen som var kommandant på Oscarsborg fra 1933-1940.

12 ANGREPET PÅ NORGE - 9. APRIL 1940

Kl. 04.21 åpnet Hovedbatteriet ild mot slagkrysseren Blücher. Øyeblikkelig etter åpnet batteriene på Drøbaksiden ild. Ilden var velrettet og meget virksom. Også det neste fartøyet, krysseren Lützow, ble beskutt av flere skudd fra landsiden. Paradoksalt nok ble fienden jaget på flukt av tyske kanoner med jødiske navn som Aron og Moses. Historien om navnene får du på museet eller på de guidede turene

13 KONGEN

Vaktårnet på «Kongen» var Oscarsborg Festnings utkikkspost og flaggpost. Den første utkikksposten var en primitiv treplattform på pæler. Her overvåket soldatene skipstrafikken i Oslofjorden og sørget for at det norske flagget ble vist frem på øyas høyeste punkt. Nåværende vaktårn ble bygget i 1932. Her valet det norske flagget også 9. april 1940. Selv om flaggtårnet var et prestisjefyllt mål, holdt det stand og fortsatte stolt å fremvise det norske flagget. Du er velkommen til å få en flott utsikt over festningens strategiske plassering.

14 KONGELUNDEN

Oscarsborg Festning var i det vesentlige ferdigstilt i 1855. Under Kong Oscar Is besøk den 23. august samme år fikk Oscarsborg sitt navn. I Kongelunden finner vi navnetrekkene til andre konger som har besøkt festningen. Oscars II, Haakon VII, Olav V og Harald V.

15 KAFÉ OSCAR

Bygningen er bygget som gymnastikksal. Underetasjen ble brukt som magasin for tøymagasin og senere maskinverksted for underoffisersskolen. Gymnastikksalen har hatt en viktig plass i det daglige liv på Oscarsborg. I dag er bygningen utleid til Kafé Oscar hvor du kan nyte enkle lunchretter, kaffe og kaker. Kaféen har også egen isbar. På verkstedet kan små og store farge lys, male på trefigurer eller glass og tegne på t-skjorte. I gavebutikken finner du kvalitetslys fra eget lysstøperi, spennende duftlys, jakker og gensere. Her er mange spennende gaveartikler - noe for enhver smak!

16 KOMMANDANTBOLIGEN

Kommandantene tilhørte gjennom bakgrunn, utdannelse og arbeid et dannet skikt av befolkningen. De var trent i tegning, maling, dans og musikk, og følgerlig dominerende skikkelser i det sosiale liv. Offiserene brakte nye skikker og idealer til de lokalsamfunn hvor de ble utplassert. Kommandantboligen troner på høyden med overblikk over festningen. Prydhagen var gjenstand for mange selskaper og utgjorde en privat sfære for kommandanten og hans familie. I dag er den ærverdige bygningen benyttet som kontor for Kommandanten på Oscarsborg og Nasjonale Festningsverk, som forvalter øyene..

17 OSCARSBORG GJESTEHAVN

Oslofjordens mest sjarmende gjestehavn er trolig Oscarsborg Gjestehavn. Med en helt unik beliggenhet, på et fantastisk kulturminne, er det duket for maritime gleder og spennende opplevelser for store og små. Oscarsborg Havnekro har åpent og serverer lunsj og enkle middagsretter, forfriskninger, is og kioskvareer. Kontakt oss gjerne for informasjon om meny og tilbud.

18 BARNAS OSCARSBORG

På Nordre Kaholmen er det laget en aktivitetsløype for barn fra 6 – 60 år. Materialet i aktivitetsløypa er øyas eget. Følg løypa opp bakken og finn frem til morsomme og utfordrende steder på øya. Husk at Oscarsborg er et naturområde med kanter og skreinter. Barnas sikkerhet er de voksnes ansvar.

19 SIMULATORHALL B

Er base for Naturlig Lederskap as som tilbyr spennende og lærerike aktiviteter for konferansemarkedet. Med en omfattende aktivitetsmeny har de alt fra en times avbrekk, til adrenalinkick og flere dagers prosessbasert aksjonslæring. Selskapet tilbyr event management, team- og lederutvikling. For spreke familier med større barn finnes også et spennende tilbud.

20 KOMMANDANTENS BADEHUS

Kommandantens badehus ble bygget i 1948. Forløperen til dagens bygning som lå på samme sted, hadde betegnelsen «Badehus for kvinner» og var oppført i 1907. Badehuset hadde en passende diskret plassering i en tid da naken kvinnehud var upassende for unge soldater. Har du lyst, kan du prøve badehuset, men vær obs på perioder med sterk strøm så husk å ha godt oppsyn med barna.

21 «DEN VÅTE GRAV»

Askholmene (den lave øygruppen øst for Håøya) ble Blüchers våte grav. Minner om det en gang så stolte skipet kommer stadig opp til overflaten i form av oljeutslipp. Mange svømte i land på Askholmene og landsiden denne morgenen i april 1940, men et sted mellom 500 og 1000 tyske offiserer og soldater omkom i det kalde og etter hvert brennende vannet. Tyskerne reiste et minnesmerke over sine falne på Askholmene, men dette ble revet våren 1945 av en amerikansk major.

22 SKROTEMARK

Skrotemark er åpne, tørre bakker med mye sand, berg og jord. Områdene er skapt gjennom brenning av søppel og annet avfall. Denne bruken har lagt grunn for et biologisk mangfold, som inneholder konkurransesvake arter. Slike områder blir mer og mer sjeldne etter hvert som vi forskjøner våre omgivelser. I vår tid er det et paradoks at vi fjerner vekstgrunnlag for mange planter gjennom å lage parker av industriområder. Vi anbefaler at du følger stien på nordsiden av skrotemarken.

23 TORPEDOBATTERIET

Her ble torpedoene som senket Blücher avfyrt i 1940. Batteriet som nå er en del av Oscarsborg Museum, har gjennomgått mange ombygginger og var operativt frem til 1993. Sammen med torpedoverkstedet ved siden av inngangen, gir et besøk i torpedobatteriet en spennende innføring i en av de mest hemmelige delene av Oscarsborg. Torpedobatteriet er av sikkerhetsmessige årsaker kun åpent ved forhåndsbestilling.

En fredet festning

Oscarsborg er en del av vår felles kulturarv, og fra å ha vært et åsted for dramatiske krigshandlinger er det nå en arena for kultur, næring og gode opplevelser. Hvert år har festningen ca. 100 000 besøkende fra inn- og utland. Fordi Oscarsborg er et nasjonalt kulturminne som vi ønsker å bevare for senere generasjoner, er det viktig at de som oppholder seg her viser respekt for bygningene og uteområder. Vi ber deg utvise varsomhet i din ferdsel, samt overholder adferdsreglene nedenfor. Slik bidrar også du til at alle gjester får en flott opplevelse når de besøker Oscarsborg.

Oscarsborg ble åpnet som et militært kulturminne i 2004. Her er mye å oppleve for natur-, kultur og historieinteresserte. Oscarsborg er også et velkjent sted for kurs- og konferanser.

Etableringen av Oscarsborg

- 1643: I Christian IV's tid ble et blokkhus bygget på Kaholmene.
- 1830 tallet ble det diskutert forslag til det som senere skulle bli Oscarsborg Festning.
- 1848 Første byggetrinn var 20. november
- 1852 ble resten av kanonene satt på plass i Hovedfortet.
- 1853 stor festningen ferdig slik vi kjenner den i dag.

Resten av historien finner du på museet, velkommen inn!

Adferdsregler

Festningsverket er en naturperle med et stort biologisk mangfold, også av sjeldne arter. Opplevelsen av et unikt sted kan fort ødelegges med forsøpling og utilsiktet skadeverk. Det er derfor helårs forbud av griller og bålrensning. Dette gjelder også engangsgriller.

Det er i perioder sterk strøm i sjøen, så vær særlig oppmerksom når mindre barn bader.

For å forhindre at publikum blir skadet av potensielt farlige objekter under bakken er graving og søk med metalldetektorer ikke tillatt. I gjestehavnen er det viktig at du tar hensyn til dine naboer – og husk at barnas sikkerhet er de voksnes ansvar.

Det er også helårs båndtvang på Oscarsborg.

Vi håper du får et hyggelig opphold på Oscarsborg og velkommen tilbake!

Nasjonale Festningsverk

Nasjonale Festningsverk i Forsvarsbygg har fått i oppgave å forvalte 14 festningsverk som Forsvaret ikke lenger skal benytte. Vår visjon er å skape nytt liv på militærhistorisk grunn. Festningene skal ivaretas som nasjonale kulturminner og det skal tilrettelegges for eksisterende og ny bruk. Nasjonale Festningsverk skal bringe festningene inn i en ny tid, og bevare deres egenart og historie gjennom å utvikle festningene til attraktive arenaer i samarbeid med andre aktører.

Les mer på www.nasjonalefestningsverk.no

